

IDEER

DIKT

REDIGERT AV TOM STALSBERG

tst@dagbladet.no

FOTOMONTASJE: Tom Stalsberg

4 X GUDDAL

Min imaginære venn spiller gitar
og synger på et fremmed språk

mens en mekanisk katt
smyger seg mellom føttene mine

og på badet vises jeg ikke i speilet

**

Da jeg vokste opp
trivdes min imaginære venn
i mitt selskap
uten å måtte overtales
eller bestikkes
og jeg trodde det skulle være sånn
resten av livet
hvis jeg bare husket
å være takknemlig
og ikke stilte noen krav

**

Jeg tenker raskere og raskere
jeg skal ingen steder
jeg skal bli en sirkel

for meg og min imaginære venn

**

Nå tegner jeg av på kartet
alle steder min
imaginære venn fantes
og jeg kan se ham
runde et hushjørne
eller krysse en bro
stillferdig
anonymt kledd
fuglene letter der han går

ANNE HELENE GUDDAL

*Fra den nye samlinga
«Min imaginære venn»
(Kolon forlag 2019)*

•Noen av diktene
har en annen spaltebredde
i samlingen enn her.

Så rebelsk var Bauhaus-skolen at den ble fryktet, hatet og til slutt stengt av nazistene, men dens filosofi ble senere vekket opp igjen og omfavnet av designere hos IKEA og Apple, slik at vår samtid skylder hundreåringen nok til at jubileet bør markeres.

HØYSKOLEN SOM nazistene STENGTE

Bauhaus var en høyskole for design og arkitektur, grunnlagt av Walter Gropius i Weimar i 1919, med senere tilholdssted i Dessau fra 1925 og Berlin fra 1932. Men skolen ble stengt av nazistene allerede året etter at den åpnet i hovedstaden, noe som paradoksalt nok bidro til å sikre bevegelsens ettermæle, i og med at ideene deres ble spredt rundt over nær sagt hele verden.

GROPIUS SELV, SOM gikk av som rektor i 1928, reiste til England og USA, mens hans etterfølger – kommunisten Hannes Meyer – først dro til Sovjetunionen, deretter til fødelandet Sveits, så til Mexico, før han dro hjem igjen etter krigen. Skolens siste rektor, Ludwig Mies van der Rohe, flyttet også til USA, der han etter hvert etablerte seg i Chicago.

BÅDE GROPIUS OG «Mies», som han ble kalt, skulle gjøre seg sterkt gjeldende i sitt nye hjemland, men det var ikke bare USA som var det forjettede land på den tiden, for det var Israels hovedstad Tel Aviv – med sine over 4000 Bauhaus-bygninger – som skulle bli skolens mest funklende arvestykke. Det finnes også Bauhaus-arkitektur i Japan, Nigeria og Brasil, og takket være Hannes Meyer også i det autonome, jødiske området langt øst i Russland, så det er ingen overdrivelse å hevde at skolens utbredelse kan anses som verdensomspennende.

HISTORISK SETT Plasserer Bauhaus seg innenfor de modernistiske, funksjonalis-

BAUHAUS 100 ÅR

Tekst: FREDRIK GIERTSEN
Litteraturviter og skribent

tiske og minimalistiske tradisjoner, som – med retningslinjer trukket opp i Adolf Loos' essay «Ornament et crime» fra 1913 – i utgangspunktet utgjorde et opprør mot de unødvendige krusedullene som preget datidens rådende stilart, nemlig art nouveau. Men Bauhaus dreide seg om så mye mer enn arkitektur, for medlemmene etterstrebet – i og for seg i likhet med forgjengeren – en helhetlig tenkning, og nettopp dette framstår som noe av det mest interessante ved bevegelsen. 1920-tallet var manifestenes decennium, og Bauhaus bidro med sin «grunnlov», der den bærende ideen var å bringe kunst, håndverk og arkitektur sammen, og slik ble skolen på den ene siden preget av nedstrippet eleganse, minimalistisk og praktisk, mens den på den andre siden var kaotisk, søkende og mystisk.

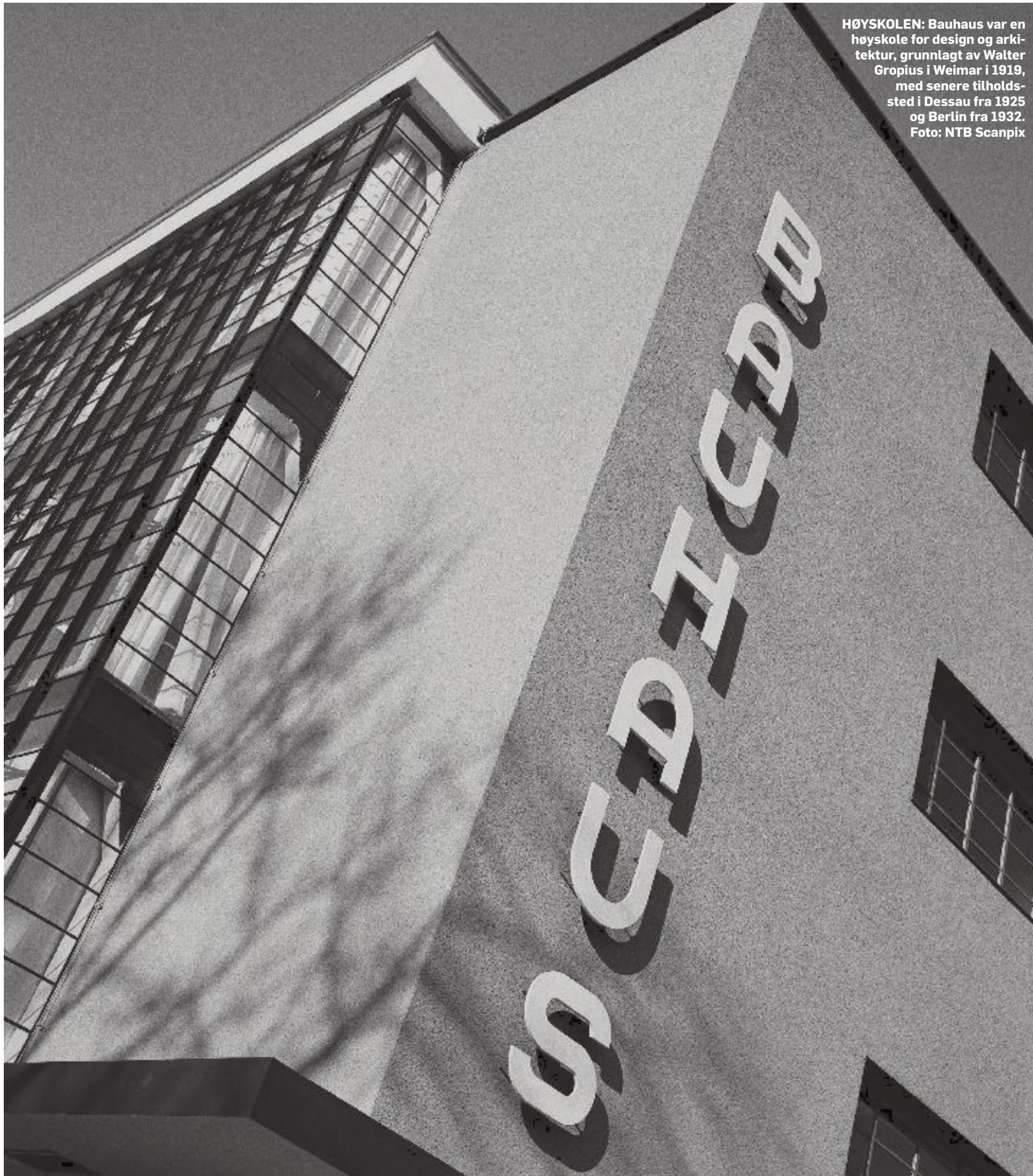
TIL TIDER KAN skolen ligne vel så mye på en anarkistisk hippie-kult i California som på en gruppe tyske stil-puritanere, og en av de første lærerne på skolen, sveitseren Johannes Itten, var tilknyttet en zoroastrisk sekt av ildtilbedere. Særlig i Wei-

mar-perioden tiltrakk de seg kunstnere av ymse slag, først og fremst innenfor maleri og teater, og flere av dem – som Vasilij Kandinski og Paul Klee – ble svært kjente i ettertiden. Samtidig var det fokus på det praktiske liv gjennom design av møbler, kjøkkenredskaper og andre bruksgjenstander beregnet på masseproduksjon.

BAUHAUS' FØRSTE 14 år må ses i samtidens kontekst, for første verdenskrig hadde endt med et sviende nederlag for Tyskland, og det politiske kaoset vedvarte. I denne situasjonen var det ikke bare snakk om hvordan nye bygninger skulle se ut, men også hvor raskt og billig de kunne virkeliggjøres.

Det var derfor også nøden som lærte Walter Gropius å spinne, da han i samarbeid med Konrad Wachsmann begynte å eksperimentere med modulsystemer bestående av prefabrikerte komponenter for boligbygging. Det dukket opp hvite husrekker preget av Bauhaus' karakteristiske kurvede linjer og rene, geometriske former, og tanken var at dette skulle være rimelige og praktiske boliger for proletarfamilier, men krakket i 1929 satte en stopper for dette utopiske prosjektet.

DET MÅ ANSES som dobbelt ironisk at skolens designere i stedet fikk i oppdrag å tegne pengesedler med stadig nye nuller ettersom inflasjonen spiste opp pengeverdien, mens arbeiderboligene senere ble rett så fasjonable og gjenstand for en betydelig prisøkning. Men de store vinduene og de åpne planløsningene, som i seg selv lignet så mye på fabrikker, revolusjonerte i virkeligheten ettertidens ideale boligarkitektur.

HØYSKOLEN: Bauhaus var en høyskole for design og arkitektur, grunnlagt av Walter Gropius i Weimar i 1919, med senere tilholdssted i Dessau fra 1925 og Berlin fra 1932. Foto: NTB Scanpix

SKOLENS OPPRINNELIGE FOKUS på originalt kunsthåndverk, påvirket av den britiske «arts and craft»-bevegelsen fra slutten av 1800-tallet, måtte i praksis vike allerede i 1923, og fra da av ble de venstrerabiate kreftene gradvis faset ut. Den apolitiske Ludwig Mies van der Rohe ville ikke ha noe med sin kommunistiske forgjenger i rektorstolen å gjøre, men skolens rykte innhentet dem til slutt, og med en siste skål i champagne nærmest beordret Mies sine medarbeidere å dra i eksil. Mies hadde rykte på seg til å være en aforismenes mester, og han var opphavet til uttrykk som «less is more» og «the devil is in the details», og for ettertiden er det nok det kule og rasjonelle uttrykket fra Gropius og Mies' USA-opphold som

har fått grep om Bauhaus' ettermæle, på bekostning av bevegelsens første eksentriske år.

PÅ MANGE MÅTER kan det sies at Bauhaus var langt forut for sin tid, og at deres tanker først slo ut i full blomst på 1950- og 60-tallet, da den påkrevde teknikken for fabrikal vareframstilling for alvor ble tilgjengelig. Det er derfor det hevdes at skolen banet veien for den «intuitive design» som ligger bak IKEAs produkter, og skolen er også blitt hyllet av storheter som Dieter Rams hos

Braun, samt Jony Ive og Steve Jobs hos Apple.

DET ER ET godt stykke fra Kandinskis abstrakte malerier til IVARs bokhyller, Brauns hårføner og Apples MacBook, iPod og iPhone, men det går unektelig en tråd her, og det er moro å nøste den opp. Samtidig må en ikke stikke under en stol at det også går igjen en del innsigelser mot Bauhaus: deres tilsynelatende progressive holdning til kvinnelige bidragsytere stakk i virkeligheten ikke dypere enn at de resolutt ble henvist til vevstolen, deres

politiske motstand mot nazismen var kanskje ikke så sterk som ettertiden har fått inntrykk av, og selve det feirede kunstneriske uttrykket har bidratt til en global ensretting som har resultert i at mye lokal koloritt har gått tapt.

MAN GA JO også ganske snart den frie kreativiteten på båten til fordel for prinsippene bak industrialismen, men det vil bli stående at Bauhaus produserte mye nytt og vakkert, og at skolens ideer fortsetter å være virksomme i vår tid. Men utgangspunktet var den sprudlende kreativiteten den framviste i de første årene, i Walter Gropius' glansdager, og kanskje er det i den retningen gratulasjonstelegrammene bør sendes.

**«Bauhaus
var langt
forut for
sin tid»**